

Сидоренко Н. М.,

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри історії журналістики*

Навчально-наукового інституту журналістики

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Дубецька О. О.,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

асистент кафедри журналістики

факультету української філології та літературної творчості імені

Андрія Малишка

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

«УКРАЇНА ЗАХИЩАЄ ВСЮ ЄВРОПУ» (МЕДІА НІМЕЧЧИНИ ПРО ВІЙНУ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ)

24 лютого 2022 р. стало новою історичною датою, що позначає широкомасштабні трагічні події в житті цивілізованого світу. Вторгнення сусідньої країни на територію суверенної держави України під приводом вигаданої «спецоперації» щодо її «денацифікації», збройна агресія проти мирного населення, нищення цивільних і кризових інфраструктур, нелегітимне приднання тимчасово окупованих територій викликали обурення та фінансово-економічний спротив багатьох держав. Звертаючись до українських громад у світі 2 березня 2022 р., Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба зазначив: «На карту поставлено майбутнє Європи та світу». Адміністрації різних країн, визнані керівники та аналітики міжнародних інституцій нині висловлюють свої думки і прогнози щодо умов і можливостей завершення цих «чорних днів», але здебільшого вони однотайні: ця війна – одна з «найбільших катастроф для всього континенту» (Борис Джонсон), репресивний режим путіна та холоднокрівно розв'язана війна – це «людоненависництво. Це – порушення норм міжнародного права. Це нічим і ніким не може бути виправданим» (Олаф Шольц), «світ притягне Росію до відповідальності» (Джо Байден). Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила резолюцію про визнання російського режиму терористичним (13 жовтня 2022 р.).

Важлива комунікаційна місія у налагодженні правдивого та достовірного інформування про політичні та воєнні події належить сучасним медіа. Сьогодні реальні факти про хроніку війни, об'єктивно-

зважаєні голоси лідерів думок, невідретушовані світлини людського горя й героїзму присутні в пресі, на телебаченні й радіомовленні, в повідомленнях інформаційних агентств, онлайнних медіа і соціальних мережах. Межа між чесними новинами, всебічним розслідуванням, виваженими експертними оцінками і фейковою «декоративною» пропагандою стає очевидним барометром професійності в журналістиці.

«Глухі кути кремля» неодноразово висвітлювала преса Німеччини. Варто згадати, що одна з найбільших газет країни, таблоїд «Bild» (має також комерційний телеканал Bild TV) ще 5 грудня 2021 р. опублікувала, посилаючись на джерела НАТО, перший план нападу РФ на Україну наприкінці січня – на початку лютого 2022 р. У МЗС Росії тоді це припущення назвали «маячнею»; українські медіа звернули увагу на «путінський план захоплення сусідньої держави» на початку лютого цього року. Газета має постійну рубрику «Krieg in der Ukraine», розповідаючи про актуальні події, розвінчуючи путінську пропаганду, обговорюючи проблемні ситуації в своїй країні, зокрема щодо зволікання в постачанні обіцяної зброї на українські фронти й оборону повітряного простору. Одна з останніх публікацій жовтня стосується операції «льодова зима» (як путін хоче заморозити Україну).

У фокусі німецької державної телерадіокомпанії Deutsche Welle, що мовить на закордоння, – думки експертів та аналітиків про найважливіші події в Україні, оцінки, прогнози й коментарі. В жовтні 2021 р. сайт каналу DW було заблоковано в Білорусі, а на початку лютого 2022 р. російська влада заборонила мовлення цієї медіакорпорації у РФ, позбавила кореспондентів акредитації та закрила корпункт у Москві. Невипадково, сьогодні повідомлення німецькою, російською та українською мовами в рубриках «Війна Росії проти України» та «Щоденник війни» ідентичні; тут подано низку заміток, інтерв'ю, опитувань, репортажів, кореспонденцій, експертних прогнозів і коментарів («Посолка ФРН в Україні про німецькі танки і шантаж Путіна», «Ракетний обстріл України – помста за Керченський міст?», «Взимку будемо в Херсоні: як іде контрнаступ на півдні», «Після полону: що пережили захисники Маріуполя», «Українські діти про те, що таке війна (діти-переселенці із зон бойових дій)» тощо).

Один із найвпливовіших часописів континентальної Європи, німецький щотижневий журнал «Der Spiegel» теж неодноразово подавав аналітику щодо перебігу воєнних подій, «закулісних ігор», творення іміджу російських антигероїв. Посилання на це видання часто трапляються в українських медіа («Суспільне», УНІАН, Укрінформ). Один із найбільш цитованих фактів стосується залучення РФ до війни проти України неонацистів. Експерти наголошували, що співпраця

з такими угрупованнями («російська імперська ліга», «російський імперський легіон», «Русич» тощо) та особами «зводить до абсурду імовірну причину війни» – так звану «денацифікацію України». Безжальним втіленням образу диктатора, приреченого на неминучу поразку, став малюнок британського художника Піта Рейнольда, відомого своїми гостро сатиричними політичними ілюстраціями. На обкладинці тижневика «Der Spiegel» від 24 вересня 2022 р. зображено закривавленого російського генералісімуса з синцем на лівому оці, що має обриси карти цілісної, деокупованої України. Основна стаття має назву «Небезпечна слабкість Путіна. Все на війні: чим зараз ризикує Путін, щоб урятуватися»; вміщено також кореспонденцію «Війна в Україні: Путін захищається і погрожує ескалацією».

Воєнну хроніку, питання українських біженців у Європі, порозуміння між державами, які прагнуть (різними способами) відновити мир, та інших взаємопов'язаних проблем із сфери економіки, фінансів, культури, дипломатії, військово-промислового сектору тощо, висвітлюють фактично всі медіа. В цьому аспекті слід звернути увагу на німецьке надрегіональне («газета для Німеччини») періодичне видання «Frankfurter Allgemeine Zeitung». 7 березня 2022 р. редакція весь номер присвятила подіям, пов'язаним із Україною. Кореспонденти з Німеччини, Польщі, США, Ізраїлю, Сінгапуру, Молдови (Яспер фон Альтенбокум, Рейнхард Весер, Герхард Гнаука, Георг Імдал, Маджид Саттар, Хелен Бубровські, Крістіан Мейер, Тобіас Шер, Яна Май, Майкл Мартенс, Тіль Фендерс, Майкл Ганфельд та ін.) подали низку світлин, заміток, кореспонденцій, нарисів, репортажів, оглядів, щоденникових начерків: «Український вихід», «Евакуація Маріуполя знову не вдалася», «Кількість біженців від війни стрімко зростає», «Ціллю є цивільні особи», «Ізраїльські спроби посередництва», «Шлях Елліни на Захід», «Я не можу залишити її одну», «Тисячі арештів у Росії», «Наслідки російської цензури», «Страх перед віссю Китай – Росія – Пакистан», «Республіка Молдова просить допомоги для біженців з України», «Володимир Зеленський: “Надсилайте нам літаки!”» тощо.

Загальні ідеї цих публікацій висловлені в таких цитатах: «великоросійська манія Путіна», «етнічна чистка» в Україні, «бомбардування та руйнування нагадують воєнні злочини», «перекрити Путіну грошовий кран», «катастрофічна гуманітарна ситуація в Україні», «війна Путіна зруйнувала мрії»... Цінними стали ідеї, що прозвучали на антивоєнному мітингу в Берліні з уст лауреатки Нобелівської премії, письменниці Світлани Алексієвич: «Україна захищає всю Європу...». Доказом солідарності з українським народом були велелюдні зібрання в багатьох містах Німеччини – Гамбурзі,

Веймарі, Ерфурті, Дюссельдорфі; живий ланцюг між консульствами РФ та України створили демонстранти в Мюнхені. В різний час протестувала вся Європа, зокрема Франція і Швейцарія.

Газета «Frankfurter Allgemeine Zeitung» згадала також про створення недемократичних умов для роботи журналістів у Росії, кримінальну відповідальність за «перекручування фактів» із погляду російської цензури. Тимчасово призупинили свою роботу в країні-агресорці американська компанія CNN, британська медіакорпорація BBC, канадська телекомпанія CBC, інформаційне агентство Bloomberg, німецьке медіа ard zdf Deutschlandradio. В Росії були заблоковані Facebook і Twitter.

Редакція німецького видання подала огляд вагової преси Європи та її оцінку воєнних злочинів путіна: мадридська газета «El Pais» назвала нинішню війну «деструктивною і найжорстокішою», закликала скинути путіна; римський часопис «La Republica» підкреслив думку про те, що неспотворена інформація стане зброєю проти путіна, адже він «намагається перекрити всі інформаційні канали»; лондонське видання «The Observer» відзначило «тактику безжального вбивства мирного населення в Україні», порівнюючи ці немилосердні факти з подіями в Чечні та Сирії, це «влада-деспот», що намагається домінувати над іншими». Таким чином, редакція газети «Frankfurter Allgemeine Zeitung» висловила в одному номері загальноєвропейський погляд на війну Росії проти України, засуджуючи кремлівські стратегії панування та намагаючись залучити весь притомний світ до розуміння української ситуації й багатоаспектної допомоги в наблизненні миру.